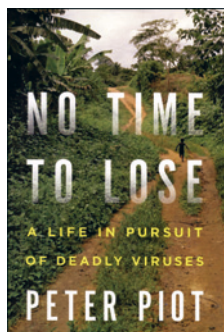

Global bekjempelse av hiv/aids – rapport fra slagmarken

Peter Piot

No time to lose

A life in pursuit of deadly viruses. 387 s, ill.
New York, NY: W.W. Norton, 2012. Pris USD 29
ISBN 978-0-393-06316-5

Forfatteren, den belgiske legen Peter Piot, har i en årrekke vært en sentral aktør i den globale bekjempelsen av hivpandemien som leder av UNAIDS fra opprettelsen i 1995 til 2009. Mindre kjent er det at han tidligere var involvert i arbeidet med et annet dødelig virus. Som ganske ung lege under spesialisering i infeksjonssykdommer fikk han sjansen til å reise til Kongo. Piot gir et levende bilde av uhyggestemningen rundt epidemien, hvor landsby etter landsby ble hardt hjemsøkt. Virusene fikk navn etter den lille elven Ebola – «Den sorte elv». Ganske raskt ble det identifisert og karakterisert av amerikanske virologer.

Opplevelsene rundt Ebola-epidemien ga Piot erfaringer fra Afrika som senere skulle vise seg svært verdifulle. Etter en periode hvor han særlig arbeidet klinisk med seksuelt overførbare infeksjoner, hvor han også deltok i forskningsprosjekter i Afrika, ble han naturlig nok koblet inn på den nyoppståtte aidsepdemien. Først var han deltaker i det internasjonale aidsprosjektet SIDA, og deretter i WHO i «Global Programme on AIDS» (GPA). Så fikk han sitt livs sjanse i 1995, da han ble utnevnt til sjef for den nye organisasjonen UNAIDS som ble opprettet for å koordinere og effektivisere den globale hivbekjempelsen.

Forfatteren gir et ganske fascinerende bilde av ikke bare den globale kampen mot hiv/aids, men også av det daglige livet i internasjonale organisasjoner. Slik Piot fremstiller det, minner samspillet mellom organisasjoner, politikere og ulike frivillige organisasjoner (NGO-er) om en darwinistisk alles kamp mot alle – med «survival of the fittest». Intriger, maktkamp, smålig revirtenkning, prestisjehensyn og en stadig kamp om ressurser er åpenbart dagens orden. Dette fikk ikke minst Peter Piot merke som sjef for UNAIDS – som jo er en paraplyorganisasjon med seks «cosponsoring» organisasjoner (WHO og fem andre FN-organisasjoner, i tillegg til World Bank), som ikke nødvendigvis trekker sammen.

Piots fremstilling er levende, men gjennomgående svært detaljert, ikke minst med en mengde navn på medarbeidere og kjente og mindre kjente aktører i organisasjoner og samarbeidende lands regjeringer. Han får til dels nær kontakt med internasjonale celebriteter som Kofi Annan, Ban Ki-moon, Nelson Mandela og Fidel Castro. Han samarbeider åpenbart også godt med Gro Harlem Brundtland i hennes tid som WHO-sjef. De fleste får stort sett pen omtale. Et unntak er Thabo Mbeki og hans lite tiltalende kvinnelige helseminister, som Piot med rette gir skylden for tusener av dødsfall i Sør-Afrika på grunn av regimets stupide avvisning av hivviruset som årsak til aidsepdemien.

Det må nok sies at Piot i sin beretning om UNAIDS-årene svært sterkt vektlegger omtalen av ikke sjelden kontroversielle strategier og organisatoriske grep, slik at aidsepdemiens fascinerende medisinske historie kommer litt i skyggen. Piot er ustanselig på reise mellom kontinentene for å implementere UNAIDS-strategier for hivbekjempelse som stadig må tilpasses lokale forhold. Det er ikke bare Piot som etter hvert blir utmattet, men også leseren etter den noe heseblesende fortellingen om disse årene.

Det kan imidlertid ikke herske noen tvil om at Peter Piot har gjort en formidabel innsats som UNAIDS-sjef.

Stig Frøland

Oslo universitetssykehus, Rikshospitalet

Nedregulering av innholdsstoffer i tobakk

Verdens helseorganisasjon

WHO study group on tobacco product regulation

Report on the scientific basis of tobacco product regulation: fourth report of a WHO study group. Technical report series, No 967.
83 s, tab. Genève: WHO, 2012. Pris CHF 30
ISBN 978-92-4-120967-0

Verdens helseorganisasjon etablerte i 2000 en studiegruppe for å gi myndighetsorganer i medlemslandene vitenskapsbaserte råd om regulering av tobakksprodukter og prosedyrer for laboratorietesting av ingredienser i tobakk og i tobakksrøyk. Gruppen skulle også identifisere reguleringsbehov og foreslå et koordinert regulatorisk rammeverk for medlemslandene. Ekspertgruppen har sin faglige tyngde innen miljømedisinen og ble en periode ledet fra Folkehelseinstituttet i Norge. Et overordnet mål har vært å komme opp med en forskningsagenda for å avklare hvorvidt det er teknisk mulig å nedregulere innholdstoffene i tobakk slik at potensialet for avhengighet og helseskade blir minimalisert.

Gruppen publiserer sine anbefalinger i Verdens helseorganisasjons Technical Report Series. I tre tidligere rapporter har gruppen bl.a. gitt råd om innholdet i tobakksprodukter og design av emballasje, basert på den sammenheng dette har med avhengighetspotensial og konsumentappell (2007). De har behandlet gruppen røykfri tobakk, deres helseeffekter og potensial for skadereduksjon (2008). De har anbefalt maksimumsgrenser for karsinogene stoffer i røykfri tobakk og har tatt opp behovet for å regulere tobakksfrie nikotinprodukter, i særdeleshet e-sigaretter (2010).

Den foreliggende rapporten presenterer konklusjonene og anbefalingene fra gruppens sjette møte, som spesielt var viet toksisk innhold i sigaretttøyk og det vitenskapelige grunnlaget for et regulatorisk rammeverk for å redusere potensialet for avhengighet. Man anbefaler å innføre et overvåkingssystem der tobakksprodusentene avkreves periodisk rapportering om konsentrasjoner av arsenikk, kadmium, bly og nikkell, og eventuelt etablere maksimumsgrenser for disse metallene. Videre foreslås det opprettelse av et regelverk for å redusere produktene appell og attraksjonsverdi. Det etterlyses mer forskning for eventuelt å kunne redusere tobakkens avhengighetsskapende potensial. Stikkord er grenser for nikotindose og nikotinopptakshastighet samt regler for pH-verdi, partikkelstørrelse og tilsetningsstoffer.

Rapporten er opplysende, inneholder referanser til den sentrale forskningen i feltet, men terminologien er teknisk og innholdet vanskelig tilgjengelig for lesere uten forkunnskaper i toksikologi. Definitivt ingen kioskvelter.

Karl Erik Lund

Statens institutt for rusmiddelforskning